

IRODALOM.

Magyar Unitárius Egyházi Főtanács 1931. évi dec. hó 13-án Kolozsvárt tartott ülésének Jegyzőkönyve. Szerkesztette Dr. Varga Béla, egyh. főjegyző. Cluj-Kolozsvár, 1932. 45 l.

Mult évi Főtanácsi jegyzőkönyv, igen helyesen, alkalmazkodva a jelen nehéz gazdasági viszonyokhoz, rövidebb alakban jelent meg, mint a megelőző évié. Kimaradtak belőle a terjedelmes püspöki, E. K. T. valamint a tanügyi jelentések. Azonban gondoskodás történt róla, hogy az érdeklődők az előbbieket az eszpereseknél vagy a köri f. ü. gondnokoknál gépirásban megtalálják. A jegyzőkönyvet áttekinthetőbbé teszi az, hogy a határozatok felülnöbbsége céljából kurszív betűkkel vannak szedve.

Dr. Iván László: Világnézetünk válsága és a vallási igazság. Kolozsvár, 1932. 8°, 16 old.

A Ker. Magvető füzetek 7-ik számaképpen jelent meg a fenti tanulmány, mely különnyomat e folyóirat megelőző számából. Mélyreható tanulmány alapján mutatja ki, hogy az utóbbi időkben háttérbe szorított liberális teológia történelmi multjánál és lényegénél fogva méltán hivatott arra, hogy a vezető szerepet ismét a kezébe vegye s az abszolút igazság kultuszában egyesítse a lelkeket. Írójában egy komoly és lelkiismeretes teol. író látunk, akitől még sok értékes dolgozatot várunk.

Dr. Ocskó Lajos: „A mélységek lelkülete.“ Kis 8°, 239. lap. Szerző kiadása.

Nem tudjuk, hogy intuitív megérzés, vagy öntudatos élet-szemléleten alapuló meglátás indította-e Dr. Ocskó Lajos, piarista teol. tanárt, hogy ezen kis könyvével beleszóljon e világ testet és lelket zsibbasztó hangversenyébe, ahol mindenki csak a saját

hangját kívánja hallani s abban gyönyörködni. De annyi bizonyos, hogy a mélységek lelkületével, a ker. alázatosság kérdésével foglalkozni sohasem volt aktuálisabb, mint ma. Ma, amikor a kevélység és nagyravágyás annyira elragadta az embereket, hogy mindenki magában látja a világot megváltó új messiást s ezért mindenben az egyéni utakat keresi, amikor mindenki vezérkedni óhajt, s a közkatona önfeláldozó munkáját végezni nem akarja; amikor a túlzott individuálizmus, az együttes és egy célra törekvő munkát szinte lehetetlenné teszi. Ez az igazi szerzetesi komolysággal és belső elmélyedéssel írott könyv a boldogulásnak egészen más útját jelöli meg, mint aminőkön a ma emberei keresik érvényesülésüket. Ez az alázatosság útja, amely út a legközelebb van az evangélium szelleméhez, amely a lelki szegényeket nevezi boldogoknak. Megismerkedünk e könyvben az alázatosság fogalmával, mely a lélek igazi beszéde. Továbbá Isten, embertársaink és Jézussal szemben való alázatossággal. Megtanuljuk, hogy az alázatosság nem üres eszmény, hanem az élet valósága s rámutat szerző annak gyakorlására és a ránevelésnek módozataira. Nem nagyképu tudományos meghatározásokat és nagyhangú kijelentéseket találunk benne, hanem Istenországának alázatos munkálását. Nem elégszik meg a pusztá hagyományok ápolásával, mert — amint mondja — „a szentek, mint a mult idők felfogásának képviselői általában, mindenkorok gyermekei; életükben, felfogásukban tehát más korok kulturális miljöje, szokása és izlése tükröződhetik és sok esetben pusztán ez a körülmény is indokoltta teheti, hogy eltérjünk tőlük.“ Ez elvi alapján állva, az alázatosság új fokozatait állapítja meg. Fejtegetései az evangélium, Szent Ágoston vagy „Krisztus követése“ mélységeiben járnak. Nagy részét bármely hitfelekezet lelkipásztora szószékéről is hirdetheti. A könyv ára csinos kötésben 100 leu. Megrendelhető a szerzőnél Cluj-Kolozsvár. Str. Univerzității 5. Magyarországon 4 pengő. Kiskun-Dorozsma. Csongrád-m.

Cs. Lázár László: „Isten és ember.“ Budapest. Kir. Egyetemi Nyomda 8°. 1931. 89 lap.

A meggyőződésnek az az ereje, amely e könyv lapjairól, felénk sugárzik, amely megállapított tanok és hivatalos egyházi dogmák mellőzésével, tisztán a magán elmélkedésből és egyéni megfigyelésekből szűrődik le: még tévedéseiben is tiszteletet parancsol. Alapelve az, hogy aki igazságot keres, az ne korlátozza

szellemét szabad röptében rendszerek felállításával, hanem felejt-
sen el mindent, amit mások beléneveltek s egyetlen tanító mes-
terének a nagy természetet tekintse. Ebből az alapelvből kiindulva,
harcol a Darwin-féle fejlődéstan ellen s tiltakozik az ellen, mintha
a fajok valaha kipusztulhatnának vagy új fajokká átfejlődnének.
Az állatok világában nincs fejlődés, csak alkalmazkodás. Fejlődés
csupán az emberi szellemenben s ennek alkotásaiban tapasztalható.
Az alsóbb rendű életek a determinizmus törvényének hódolnak
s csak az öntudatos, szabad akarattal bíró ember élete folyik az
indeterminizmus jegyében.

Azonban eme megállapításával nem tudjuk összhangzásba
hozni azt, amit a szellemi kauzalitásról mond, amely épen olyan
föltétlen érvényű törvény a szellemi világban mint az anyagi
kauzalitás a természeti világban. Ha az embert egyfelől kiemeltük
amaz alsóbb rendű lények közül, amelyeknek élete a determi-
nizmus törvénye szerint folyik, miért kell akkór cselekedeteit
ismét a kauzalitás törvénye alá helyezni s ez által szabadságától
megfosztani? A szellemi és erkölcsi törvényeket nem lehet min-
denben a természeti törvényekkel azonosítani. A „cselekedetek
és következményeik“ törvényét sem lehet a természeti törvények
mértékével mérni. Mintha az író, aki különben tiltakozik min-
den konvencionális tan elfogadása ellen, a budhizmus „Karma“
tana ejtette volna rabul s ha szelidítve is, de azt olvasta volna
ki a természet könyvéből.

Ugyancsak ilyen indus befolyásra ismerünk azokban a fej-
tegetésekben, amelyeket könyvében Istenről olvasunk, akít „Nagy-
szellemnek“ nevez azért, hogy ezáltal is kifejezésre juttassa az
emberi szellemmel való rokonságát. Mert a kettő között csak
fokozati különbséget ismer, mint egy csöpp tengervíz és az Óceán
között. De ez a Nagyszellem annyira magasztos, hogy felette áll
minden „megszemélyesítési lehetőségnek“. (53. l.) Egy ilyen szét-
folyó és személytelen lény távol áll a mi keresztény Istenünktől,
akít „Mi Atyánknak“ nevezünk.

Amidőn ezek szerint sem az emberről, sem az Istenről
alkotott felfogásában nem érthetünk egyet az író teozófikus szí-
nezetű fejtegetéseivel, annál inkább méltányoljuk könyvének azt a
részét, amelyben korunk lelki betegségének az okaira és gyógyító
orvosságaira mutat rá. Haladtunk — ugymond — a szellemiek-

ben s elmaradtunk a lelkiekben. Tudásunk az egeket ostromolja, de erkölcsünk a földön maradt. Lelki és szellemi tehetségeink eme meghasolásából származik korunk minden betegsége. Ebből a bajból pedig csak az értelem által megtisztított hit gyógyíthat ki.

Ez volt Jézusnak fegyvere a maga korában s ezzel gyógyíthatja meg e mai papság a beteg lelkeket, egy percig sem feledve a cselekedetek és következményeik törvényeit, mert Szent Ágoston szerint: „amilyenek vagyunk, olyan időket élünk“. Éppen ezért önmagában bűn az az állítás, hogy Jézus kereszthalálával az emberiséget a büntől és annak következményeitől megváltotta, mert nem igaz, mert ellenkezik a törvénnyel s mert félrevezeti az emberiséget. Ilyen alapelvek mellett hirdeti, hogy szebb jövőnket nem a véletlentől, hanem az isteni törvényhez való alkalmazkodástól várhatjuk. Egy 74 év tapasztalatiban kiforott pátriárkának egy szebb jövő felé utat mutató eme tanácsai megszívlelést érdemelnek.

V. A.

János Zsigmond pályázatra érkezett pályaművek.

Az U. I. T. által, a *dr. Ferenczy Géza* elnök és egyh. főgondnok úr adományából, a János Zsigmond erdélyi fejedelem életrajzának megírására hirdetett 12.000 leus pályadíjra két pályamunka érkezett be. A pályaműveket kiadtuk egy három tagból álló bíráló-bizottságnak. Az eredményt a legközelebb tartandó közgyűlésen hirdetjük ki.

KÜLÖNFÉLÉK.

Olvasóinknak szives tudomására adjuk, hogy folyóiratunk következő száma a közbeeső nyári szünet miatt a szeptember—októberi számmal egyszerre fog megjelenni.

Nyugalomba vonult lelkész. *Id. Máthé Lajos* firtosváraaljai lelkész f. é. április hó 1-től negyven évi szolgálat után nyugalomba ment. Nehéz viszonyok között is mindig hiven és becsülettel szolgálta a zászlót, melynek katonájává szegődött. Szolgált Istent és embertársai boldogságát. E mellett egy szép családot tartott fenn. Hűséges sáfárkodása után rászolgált a nyugalomra, melyet, hogy minél hosszabban és jó egészségben élvezzen, szívből kívánjuk. Itt említjük meg, hogy helyébe a hivek kívánságára a püspök ur Kozma Zoltán sz.-szentmiklósi lelkészt nevezte ki. Helyébe Török Elek lelkészjelölt ment.

Vallás és statisztika. Karner Károly, a pécsi egyetem ev. hittudományi professzora a Debrecenben megjelenő Theológiai tanulmányok 14. számaképpen „A felekezetek Magyarországon a statisztika megvilágításában” címen nagyobbszabásu tanulmányt irt (129. okt. 1.), amelyben az unitáriusokat „szektá”-nak nevezi, „amely tulajdonképpen már alig is nevezhető keresztyénnek.” Igazán meglepő szempont, amikor egy hittudományi professzor a statisztika segítségével dönti el, hogy ki a keresztyén s ki nem. Evvel a módszerrel Jézust s a 12 tanítványát is kiközösíthetné a keresztyénység közösségéből. A vallás világában még sem a számok döntenek el az igazságot. Igen helyesen jegyzi meg erre Schneller Károly a Prot. Szemle 1932. évf. 1. sz. 59—60 lapjain: „Az unitáriusokat, ezt a János Zsigmond óta bevett religiót talán mégsem szabadna „szektá”-nak mondani. Szerző itt elveti a sulykot. Elvégre is a Jézus Krisztussal és a Szentirással szemben való viszony a döntő! Csak azért, mert a legkövetkezetesebben és